

Reiki

Neem het **voorbehoud bij medische informatie** in acht.
Raadpleeg bij gezondheidsklachten een arts.

Reiki behoort tot de alternatieve geneeswijzen. In westerse Reiki (Usui Shiki Ryoho) wordt er gewerkt met de handen, waarbij het lichaam, met een veronderstelde vorm van levensenergie, wordt behandeld. De term reiki bestaat uit twee Japanse karakters (kanji), te weten 霊 *rei* ('geest' of 'ziel') en 気 *ki* ('energie' of 'levenskracht').^[1] Een andere, populaire Westerse vertaling van 霊気 *reiki* is "universele levensenergie", of simpelweg "het leven", "de wereld" of "spirituele energie". Bij het toepassen van *Reiki* worden lichaam, geest en ziel, wanneer het aankomt op ziekte en genezing, als een geheel gezien. Er is wisselend wetenschappelijk bewijs voor het bestaan van ki, en/of een mechanisme voor de manipulatie ervan.

靈
氣

Inhoud

Oorsprong

Werking

Energie

Inwijdingen

Eerste graad (Reiki 1)

Tweede graad (Reiki 2)

Derde graad (Reiki 3)

Vormen van reiki

De vijf Reikiprincipes

Kritiek

Reiki vanuit wetenschappelijk standpunt

Drempels voor onderzoek^[17]

Personen

Oorsprong

De Japanner Mikao Usui (1865-1926) is de grondlegger van wat hijzelf "Usui Reiki Ryoho" noemde. "Ryoho" is Japans voor 'therapie' of 'remedie'. Hij ontwikkelde dit systeem oorspronkelijk als een spirituele weg naar geluk, harmonie en verlichting. Meditatie en de Gokai (de 5 principes) waren de kern van zijn onderwijs. Mikao Usui gaf zijn onderwijs rond 1922 een concretere vorm, na een lange zoektocht en periode van vasten en mediteren op de berg Kurama.

Werking

Er wordt gesteld dat bij een reikibehandeling de reikibeoefenaar als intermediair optreedt, voor het doorgeven van universele levensenergie aan de ontvanger. Volgens beoefenaars vindt deze energie zelf haar weg door het lichaam en de geest van de ontvanger. De doorgegeven energie zou een voedende en harmoniserende werking hebben op energiebanen (nadi's) en chakra's. Het doorgeven van deze energie zou zowel kunnen plaatsvinden door directe handoplegging als op afstand. Dit doorgeven van energie zou een positieve invloed uitoefenen op disharmonie in ieder deel van het menselijk wezen. Het zou een alomvattende harmoniserende uitwerking hebben op alles waaraan energie ten grondslag ligt, zowel mensen, dieren, planten, objecten als situaties. Reiki wordt toegepast voor klachten op fysiek, emotioneel, mentaal en spiritueel niveau, en eveneens ter versterking van gezondheid en welbevinden. De behandeling, ofwel handoplegging, wordt niet door alle aanhangers gezien als een geneeswijze, maar ook wel als een deugddoende ervaring zonder direct een behandelingseffect op een eventuele ziekte of aandoening.

Reikibehandeling

Energie

De energie waarmee men in de Reikimethode zegt te werken is volgens beoefenaars overal aanwezig en zou het fundament van de wereld zijn. Zij stellen dat energie zich op verschillende niveaus (emotioneel, mentaal en fysiek) manifesteert en als zodanig alle voorwerpen en wezens vormt. Gesteld wordt dat energiestromen in een lichaam geblokkeerd raken door bijvoorbeeld nog niet verwerkte negatieve ervaringen uit het verleden, met lichamelijke en geestelijke problemen als gevolg, en zijn zij in staat om deze blokkades door handoplegging op te heffen.

Reiki wordt in de westerse opvatting gezien als kosmische en niet als persoonlijke energie; beoefenaars zouden deze energie slechts doorgeven. Het vermogen om energie door te geven heeft volgens hen iedereen, zij het doorgaans nog slechts in geringe mate. Tijdens een 'initiatie' zouden kanalen waardoor de energie wordt doorgegeven worden heropend. De westerse opvatting staat in contrast met de originele opvatting van Reiki: daar is de kwaliteit van Reiki afhankelijk van de spirituele ontwikkeling en staat van zijn.

Inwijdingen

Het traditionele Usui-systeem (Usui Reiki Ryoho) kent geen inwijdingen. Daarentegen kent westerse Reiki (Usui Shiki Ryoho) een drietal inwijdingen. Een inwijding is een initiatie of afstemmingsritueel. Bij een inwijding (= afstemmingsritueel) wordt het energieveld van de leerling verhoogd en krijgt de leerling nieuwe technieken aangeleerd. Bij de inwijding in de tweede graad en de derde graad worden de leerling ook de symbolen met de bijbehorende mantra geleerd.

Eerste graad (Reiki 1)

In de eerste graad (in het Westerse 'traditionele' onderwijs) ontvangt de leerling, afhankelijk van de stroming, één of vier afstemmingen die ervoor zorgen dat de leerling de universele levensenergie kan overdragen en waarmee het kanaal voor de doorgifte van deze universele levensenergie gereactiveerd wordt. De inwijding vindt plaats door een combinatie van symbolen, mantra's en handposities. Tijdens de cursus krijgt de leerling les in de beginselen van Reiki en worden hem/haar worden de diverse handposities aangeleerd. De duur van deze cursus kan variëren van een tot ongeveer drie dagen. Dit is mede afhankelijk van de stroming die men volgt.

In de Japanse vereniging Usui Shiki Ryoho Gakkai (vaak afgekort als "Gakkai") wordt het beginnersniveau oorspronkelijk "Shoden" genoemd. Shoden, de Gakkai graad, is overigens qua inhoud en doel niet te vergelijken met de gangbare Westerse praktijken. Daar wordt, zoals eerder vermeld, geen gebruik gemaakt van inwijdingen, maar van Reiju's. Dit zijn spirituele zegeningen. Ook ligt daar de focus veel meer op meditaties dan in Usui Shiki Ryoho.

Tweede graad (Reiki 2)

In de tweede graad wordt (in het 'traditionele' Westerse onderwijs) men in 3 symbolen ingewijd die ervoor zorgen dat het doorgiftekanaal, de reikwijdte van Reiki, wordt vergroot. In de cursus voor de tweede graad wordt de leerling geleerd om op afstand te behandelen. Daartoe wordt de leerling een aantal symbolen aangeleerd, waarmee men Reiki op afstand kan toepassen en waardoor de ontvanger emotioneel/lichamelijk/spiritueel kan genezen. Het eerste symbool is het krachtssymbool, het tweede het emotionele symbool en het derde het afstandssymbool. Afstand wordt niet alleen ruimtelijk opgevat, maar ook in tijd. Zo kan een Reiki beoefenaar Reiki sturen in zowel het verleden, als in de toekomst.

Het tweede niveau in de Gakkai wordt Okuden genoemd en is opgedeeld in Okuden Zenki en Okuden Koki. Net als met Shoden is Okuden ook niet te vergelijken met de Reikimethode die via Hawayo Takata naar het Westen is gekomen. Uit respect voor de energie worden de namen van de symbolen niet openbaar gemaakt. In het Westen is men daar niet aan gewend en wordt dit mysterieus bevonden.

Derde graad (Reiki 3)

De derde graad (in het Westerse 'traditionele' onderwijs) is soms een opleiding van gemiddeld één tot drie jaar en soms slechts één dag of een weekend, waarin de leerling persoonlijk onderwijs en coaching ontvangt om de reikimethode te onderwijzen en uit te dragen.

De derde graad kan opgedeeld zijn in twee delen, A en B. Dit is echter afhankelijk van de keuze die de Reiki-leraar (doorgaans "reiki-master" genoemd) daarin heeft gemaakt en/of de reikistroming. Met het bereiken van de graad 3A is men aspirant-master of innerlijk master, bij het bereiken van de graad 3B krijgt men de titel uitvoerend master. Deze scheiding is gemaakt om aspirant-masters wel reeds de masterenergie te krijgen zonder het bijbehorende symbool ter beschikking te stellen, zonder dat zij de noodzaak voelen om anderen in te wijden in reiki, het vermogen dat met 3B zou worden bereikt. Het mastersymbool, dat nodig is om mensen in te wijden, wordt aangeleerd bij reiki 3B.

In de Usui Reiki Ryoho Gakkai (oorspronkelijk Japanse Reiki vereniging) wordt niet gewerkt met zogenaamde 'masters'. Het derde niveau wordt daar Shinpiden genoemd en dit is traditioneel niet het niveau waarop men leert om de methode te onderwijzen. Er zijn in de oorspronkelijke Japanse vereniging nog enkele leraren. Hun niveau wordt Shihan genoemd.

Vormen van reiki

Sinds de tijd dat Mikao Usui zijn onderwijs vorm gaf, concretiseerde en doorgaf, zijn er aanpassingen gemaakt door anderen. Usui noemde zijn methode gewoon "mijn manier" of "mijn weg" en zijn leerlingen noemden het daarom "**Usui Dô**" (Japans voor: Usui's manier/weg). Usui zelf heeft in de loop der jaren ook veranderingen aangebracht in hetgeen hij mensen aanleerde. Vanaf 1922 werd het onderwijs "**Usui Reiki Ryôhō**" (*Usui Spirituele Energie Therapie*) genoemd en in datzelfde jaar werd er een vereniging voor de Reikimethode opgericht. Die vereniging kreeg de naam: Usui Reiki Ryôhō Gakkai. In het Westen wordt de naam van deze vereniging vaak afgekort met enkel "Gakkai".

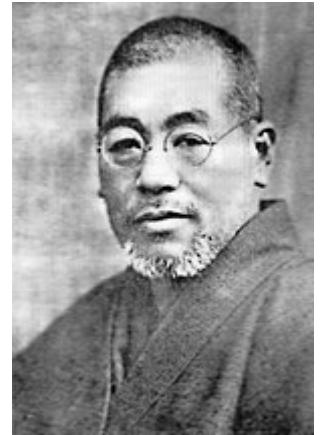
In Mikao Usui's onderwijs werd er oorspronkelijk geen gebruik gemaakt van inwijdingen en symbolen. Wel maakte hij gebruik van Reiju's. Dit zijn een soort spirituele zegeningen, die de desbetreffende leerling helpen om zich te verenigen met Reiki. Reiki werd oorspronkelijk gezien als het bereiken van verlichting. Mikao Usui's leer was er dus oorspronkelijk op gericht om men te laten verenigen met 'Het Licht'. Dit kan men Reiki of verlichting noemen. Dat er ook energie vanuit de handen stroomden, was meer een neveneffect van de spirituele oefeningen dan het daadwerkelijke doel (zoals wel in de westerse praktijken wordt gedoceed).

Chujiro Hayashi was een directe leerling van Mikao Usui en hij sloot zich aan bij de Gakkai. Jaren na de dood van Usui scheidde Hayashi zich van de Gakkai af en begon zijn eigen school en kliniek. Hij veranderde dingen aan Usui's onderwijs en gaf dit door in zijn eigen school. Zo legde hij meer nadruk op handoplegging en het gebruik van symbolen en mantra's. Zijn school/kliniek had de naam: Hayashi Reiki Kenkyû Kai

Hawayo Takata was een leerlinge van Hayashi en zij zorgde ervoor dat Reiki in het westen werd geïntroduceerd. Haar focus lag vooral op handopleggingen en inwijdingen. Reiki kwam eerst naar Hawaï, vervolgens de rest van Amerika en Canada en daarna bereikte het systeem de kust van Europa. Ook Takata was niet geheel consistent in het doorgeven van het Reikisysteem, zo ontdekten haar 22 masterstudenten na haar dood in 1980. De masterstudenten besloten een bijeenkomst te organiseren om de toekomst van het Reikisysteem te bespreken. Men nam het initiatief om de procedures en symbolen te standaardiseren. Deze gewijzigde vorm wordt **Usui Shiki Ryoho (Usui System of Natural Healing / Usui Systeem van Natuurlijk Genezen)** genoemd. Ook wordt er naar deze stroming gerefereerd met de termen "traditioneel Usui Reiki" en "Usui Reiki". Zoals reeds eerder gezegd, mag het duidelijk zijn dat deze stroming níet het oorspronkelijke onderwijs van Mikao Usui is. Ook al doet de naam anders vermoeden.

In de loop der tijd zijn er diverse Reiki-stromingen ontstaan. Voorbeelden van Reiki-methodes zijn:

1. Usui Reiki - hier wordt het traditionele onderwijs mee bedoeld dat naar het Westen is gekomen. Strikt genomen niet direct Usui's oorspronkelijke onderwijs, maar een sterk veranderde vorm;
2. Usui Reiki Ryoho - door Westerlingen opgerichte stroming met als doel om zo dicht mogelijk bij het oorspronkelijke Japanse Reiki-onderwijs te komen en te blijven. Deze stroming verschilt nog lichtjes van wat bekendstaat als Usui Reiki Ryôhō Gakkai;
3. Usui Teate - werkt nauwelijks met symbolen maar met kotodama's (mantra's), het richt zich meer op de oorspronkelijke Reikimethode;
4. Essential reiki;
5. Angel reiki;
6. Lightarian reiki;
7. Seichem;
8. Tera-mai - door channelling ontdekt door de Amerikaanse Kathleen Ann Milner;
9. Keltische reiki – Keltische variant van Reiki;
10. Tummo reiki – mengeling van Reiki met het Tibetaanse Tummo;
11. Jikiden reiki;

Mikao Usui (1865-1926), de grondlegger van reiki

Chujiro Hayashi (1880-1940), ontwikkelde de handposities

12. Shambhala Reiki geïntroduceerd door Hari Das Melchizedek;
13. Angels Energy Reiki geïntroduceerd door Esperanza Tovar Moratalla.
14. Dolfijn Reiki
15. Kundalini reiki

De vijf Reikiprincipes

Kyō dake ha...

1. ...lkaru na
2. ...Shinpai suna
3. ...Kansha shite
4. ...Gō wo hageme
5. ...Hito ni shinsetsu ni

Alleen voor vandaag...

1. ...word niet boos
2. ...wees niet bezorgd
3. ... wees dankbaar
4. ...wees ijverig in je werk/je bezigheden
5. ... wees vriendelijk tegen mensen

De reikiprincipes worden in het traditionele onderwijs "Gokei" genoemd. 'Go' staat in het Japan voor 'vijf'.

[2]

Kritiek

Reiki vanuit wetenschappelijk standpunt

Er is enig wetenschappelijk bewijs voor het bestaan van Reiki en de genezende kracht daarvan. Zo laat het Touchstone Process zien dat er positief effect is van Reiki op depressie, angsten en pijn. [3]. Ook laat het onderzoek van Jain & Mills (2010) zien dat Reiki pijn en vermoeidheid kan verminderen bij kanker. Het effect was sterker dan een placebo en bij de controlegroep. Ook bij herstel na chemotherapie namen vermoeidheid en cortisolniveau's significant af. [4][5] Het idee dat Reiki slechts placebo is, lijkt dus niet te kloppen. Zo hebben meerdere onderzoeken aangetoond dat een Reikibehandeling succesvoller is dan het placebo. [6][7][8][9][10][11]

Ook onderzoek op ratten en bacteriën laten het effect van Reiki zien. In het onderzoek bleek duidelijk dat Reiki bij ratten de bloeddruk verlaagde, en er minder microvasculaire schade was wat niet plaatsvond in de controle groep of nagebootste Reiki groep. Ook herstelden de bacterieculturen sneller van een heat-shock. Hieruit blijkt dat de werking van Reiki *geen placebo effect is* - gebaseerd op het psychologische effect van aandacht en aanraking - maar een werkingsmechanisme waarvoor geen wetenschappelijke verklaring bestaat. [12][13]

Andere studies laten andere resultaten zien. Er zijn enige klinische trials verricht naar het effect van "healing touch", maar deze waren uitsluitend gericht op mentaal of fysiek welbevinden. Ook bleek er geen aanbeveling te zijn om reiki te gebruiken bij een behandeling van een aandoening^{[14][15]}. Britse verpleegkundigen die de werking van reikibehandelingen als nabehandeling bij chemotherapie onderzochten, ontdekten dat het niet uitmaakte of de behandelingen door een opgeleide reikigenezer of een nep-reikigenezer met gelijksoortige technieken, maar zonder energie in te stralen, werd gegeven.^[16]

Drempels voor onderzoek ^[17]

Een Reikibehandeling verloopt anders dan een conventionele behandeling, die gericht is op het duiden van de oorzaak om een ziekte gericht te bestrijden. De Reikibehandeling geeft aandacht aan het gehele lichaam om disbalans en drempels weg te nemen die natuurlijk herstel belemmeren.

Beschrijvende studies laten dan ook paradoxale, doch holistische, ervaringen zien tijdens een Reikisessie. ^[18] Ervaringsverhalen bij verslavingszorg laten terugkerende thema's zien, zoals een gevoel van hoop, herbezinning en perspectief op een toekomst. ^[19] Dit zijn lastig meetbare resultaten die wel bijdragen aan sneller herstel en betere slagingskans voor de interventie. Terwijl de studie kijkt naar een enkele uitkomst, kan er op een ander meetpunt wel een blijvend effect ontstaan zijn. Het is daarom de vraag of de lineaire onderzoeksmethode geschikt is om de holistische aanpak van Reiki vast te leggen.

Daarnaast lijkt er een groot verschil te zijn tussen de kwaliteit van behandelaars. Met de verspreiding van Reiki over de wereld zijn de hoge onderwijsstandaarden van Mw. Takata grotendeels verdwenen. ^[20] Hierdoor kan er geen algemene inschatting gemaakt worden hoe goed een beoefenaar is; een 1e graadsstudent kan verder ontwikkeld zijn dan een Reikimaster. De doorslaggevende factor is niet de behaalde graad, maar de innerlijke ontwikkeling die een behandelaar doormaakt door zichzelf regelmatig te behandelen met Reiki. ^[21]

Succesfactoren, zoals het aantal benodigde behandelingen, behaalde graad, jaren ervaring of frequentie van de behandelingen zijn niet bekend. Een onderzoek kan daarom negatief uitvallen door een verkeerde onderzoeksofzet, zoals een te korte behandelingsduur of frequentie, die niet representatief zijn voor de werkelijke praktijk van Reikibeoefenaars. Onderzoek laat wel zien dat het effect van meerdere behandelingen waarschijnlijk cumulatief werkt. ^[22] Het welzijn van de behandelaar heeft tevens invloed op de effectiviteit van de healing.^[23] Het is niet onderzocht of prestatiedruk voor de behandelaar ook een dergelijke invloed kan hebben op onderzoeksresultaten.

Personen

Een overzicht van een aantal bekendere reikileraren op alfabetische volgorde:

Naam	Nationaliteit	Levensjaren	Informatie
<u>Chujiro Hayashi</u>	 <u>Japans Keizerrijk</u>	1887–1940	Arts en een van Mikao's naaste leerlingen. Hij heeft handposities ingebracht in het reikisysteem.
Chris Marsh	 <u>Verenigd Koninkrijk</u>		Heeft in 2001 alle nog in leven zijnde studenten van Mikao Usui gesproken en de handboeken van Usui ingezien. Hieruit heeft hij samen met King enkele e-boeken geschreven met nieuwe informatie over reiki.
Diane Stein	 <u>Verenigde Staten</u>		Auteur van onder andere "De kern van Reiki" en grondlegger van de "Diane Stein methode".
<u>Frank Arjava Petter</u>	 <u>Duitsland</u>	1960–	Toonde de onwaarheden van de alliantie aan, publiceerde veel oorspronkelijk materiaal van Usui.
<u>Hawayo Takata</u>	 <u>Verenigde Staten</u>	1900–1980	Bracht reiki in sterk gewijzigde vorm naar Amerika toe. Grondlegger van de alliantie.
<u>Hiroshi Doi</u>	 <u>Japan</u>		Lid van de Gakkai. Is in 1992 naar het Westen gekomen om de Gakkai Reiki en Teate te onderwijzen.
<u>Inger J.F. Droog</u>	 <u>Nederland</u>		Introduceerde in 1984 reiki in Nederland en België.
<u>Ivar Mol</u>	 <u>Nederland</u>	1968	Oprichter van beroepsvereniging De Groep en Ekāyano Ashram in Frankrijk.
<u>Johannes Reindl</u>	<u>Oostenrijk</u>		Lineage Bearer in Usui Shiki Ryoho sinds 15 maart 2019 ^[24] , opvolger van <u>Phyllis Lei Furumoto</u>
Kathleen Ann Milner	 <u>Verenigde Staten</u>		Grondlegger van het Tera-Mai en Seichem-systeem
<u>Mikao Usui</u>	 <u>Japans Keizerrijk</u>	1865–1926	Grondlegger van reiki en de Usui Reiki Ryoho Gakkai; een Japanse stichting die de principes van de reikigeneeswijze doorgeeft.
<u>Paul D. Mitchell</u>	 <u>Verenigde Staten</u>		Master Of Discipline binnen de Usui Shiki Ryoho. In deze functie bewaakt hij de eenduidige uitvoering van het Reiki systeem zoals dat door Hawayo Takata naar het westen is gebracht.
<u>Phyllis Lei Furumoto</u>	 <u>Verenigde Staten</u>		Kleindochter van Hawayo Takata, door de 22 leerlingen van Hawayo Takata erkend als een Grand Master in Usui Shiki Ryoho, wat ze bleef tot 15 maart 2019. Heeft veel gereisd om Reiki wereldwijd te onderwijzen.
Taggart King	 <u>Verenigde Staten</u>		Schrijft gratis <u>internetboeken</u> over reiki.
Tanmaya Honervogt	 <u>Duitsland</u>		Heeft als doel reiki eenvoudig en simpel te houden. Door middel van meerdere publicaties wijst ze op de eenvoud van reiki.
<u>Toshihiro Eguchi</u>	 <u>Japans Keizerrijk</u>	1873–1946	Was lid van de <u>Usui Reiki Ryōhō Gakkai</u> maar verliet deze in 1928 om de Tenohira Ryōji Kenkyū Kai op te richten. Hierin onderwees hij als eerste het <u>Teate</u> -systeem.
Walther Lübeck	 <u>Duitsland</u>		Grondlegger van Rainbow Reiki. Heeft samen met Frank Arjava Petter de Gakkai technieken in het Westen geïntroduceerd.
William Lee Rand	 <u>Verenigde Staten</u>		Werkt en schrijft samen werkt met Petter, Lübeck en Mol. Hij is wetenschapper en heeft grote invloed gehad op het wetenschappelijke onderzoek naar de effecten van reiki.
<u>Yasmin Verschure</u>	 <u>Nederland</u>		Nederlandse schrijfster van verscheidene autobiografische boeken over reiki.
<u>Viola Holt</u>			Nederlandse televisiepresentatrice en reiki-master.

Bronnen, noten en/of referenties

1. Van Dale, Groot Woordenboek van de Nederlandse taal (14e druk): rei-ki, de (m.) & het; g.mv. Jap., van rei (geest, ziel) en ki (energie, levenskracht); soort van therapie die werkt met energie uit de handen, ter behandeling van spanningsklachten.
2. De Reiki principes (<https://www.reikistromingen.nl/forum/index.php?topic=1660.0>). www.reikistromingen.nl. Geraadpleegd op 30 september 2020.
3. ^ Baldwin, A. L., Vitale, A., Brownell, E., Scicinski, J., Kearns, M., & Rand, W. (2010). The touchstone process: an ongoing critical evaluation of Reiki in the scientific literature. *Holistic Nursing Practice*, 24(5), 260-276. doi:10.1097/HNP.0b013e3181f1adef
4. ^ a b Jain, S., Pavlik, D., Distefan, J., Bruyere, R. R. L., Acer, J., Garcia, R., Coulter, I., Ives, J., Roesch, S. C., Jonas, W., & others (2012). Complementary medicine for fatigue and cortisol variability in breast cancer survivors. *Cancer*, 118(3). doi:10.1002/cncr.26345
5. ^ Jain, S., & Mills, P. J. (2010). Biofield therapies: helpful or full of hype? A best evidence synthesis. *International Journal of Behavioral Medicine*, 17(1), 1-16. doi:10.1007/s12529-009-9062-4
6. ^ a b Jain, S., Pavlik, D., Distefan, J., Bruyere, R. R. L., Acer, J., Garcia, R., Coulter, I., Ives, J., Roesch, S. C., Jonas, W., & others (2012). Complementary medicine for fatigue and cortisol variability in breast cancer survivors. *Cancer*, 118(3). doi:10.1002/cncr.26345
7. ^ a b Rosada, R. M., Rubik, B., Mainguy, B., Plummer, J., & Mehl-Madrone, L. (2015). Reiki Reduces Burnout Among Community Mental Health Clinicians. *Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 21(8), 489-495. doi:10.1089/acm.2014.0403
8. ^ a b Díaz-Rodríguez, L., Arroyo-Morales, M., Fernández-de-las-Peñas, C., García-Lafuente, F., García-Royo, C., & Tomás-Rojas, I. (2011). Immediate effects of reiki on heart rate variability, cortisol levels, and body temperature in health care professionals with burnout. *Biological Research for Nursing*, 13(4), 376-382. doi:10.1177/1099800410389166
9. ^ a b Baldwin, A. L., Vitale, A., Brownell, E., Kryak, E., & Rand, W. (2017). Effects of Reiki on Pain, Anxiety, and Blood Pressure in Patients Undergoing Knee Replacement: A Pilot Study. *Holistic nursing practice*, 31(2). doi:10.1097/HNP.0000000000000195
10. ^ a b c d e f g Miles, P., & True, G. (2003). Reiki-review of a biofield therapy: history, theory, practice, and research. *Alternative Therapies in Health and Medicine*, 9(2), 1-16.
11. ^ a b c d e f Miles, P. (2007). Reiki for mind, body, and spirit support of cancer patients. *Advances in Mind-Body Medicine*, 22(2), 20-26.
12. ^ a b c d e f g Miles, P., & True, G. (2003). Reiki-review of a biofield therapy: history, theory, practice, and research. *Alternative Therapies in Health and Medicine*, 9(2), 1-16.
13. ^ a b c d e f Miles, P. (2007). Reiki for mind, body, and spirit support of cancer patients. *Advances in Mind-Body Medicine*, 22(2), 20-26.
14. LEE, MS, MH PITTLER, E ERNST, (2008). Effects of reiki in clinical practice: a systematic review of randomized clinical trials. *International Journal of Clinical Practice* 62: 947. DOI: [10.1111/j.1742-1241.2008.01729.x](https://doi.org/10.1111/j.1742-1241.2008.01729.x). Geraadpleegd op 2008-05-02.
15. Prince of Wales's guide to alternative medicine "inaccurate" (https://web.archive.org/web/20080511171648/http://www.timesonline.co.uk/tol/life_and_style/health/alternative_medicine/article3760857.ece) Times article
16. Catlin, A, Taylor-Ford, RL (2011). Investigation of standard care versus sham Reiki placebo versus actual Reiki therapy to enhance comfort and well-being in a chemotherapy infusion center. *Oncology Nursing Forum*; 38 (3): E212-E220.
17. <https://healinginpractice.nl/methode/wetenschappelijk-bewijs/#cite-drugs>
18. ^ a b c d Engebretson, J., & Wardell, D. W. (2002). Experience of a Reiki session. *Alternative Therapies in Health and Medicine*, 8(2), 48-53.
19. ^ Chapman, E., & Milton, G. (2002). Reiki as an intervention in drug and alcohol withdrawal and rehabilitation: almost a decade of experience.
20. ^ a b c d e f g Miles, P., & True, G. (2003). Reiki-review of a biofield therapy: history, theory, practice, and research. *Alternative Therapies in Health and Medicine*, 9(2), 1-16.
21. ^ a b c d e f Miles, P. (2007). Reiki for mind, body, and spirit support of cancer patients. *Advances in Mind-Body Medicine*, 22(2), 20-26.

22. ^ a b Mansour, A., Beuche, M., Laing, G., Leis, A., & Nurse, J. (1998). A study to test the effectiveness of placebo Reiki standardization procedures developed for a planned Reiki efficacy study. *Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 5(2).
23. ^ a b Rubik, B., Brooks, A. J., & Schwartz, G. E. (2006). In vitro effect of Reiki treatment on bacterial cultures: Role of experimental context and practitioner well-being. *Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 12(1), 7-13.
24. https://www.usuishikiryohoreiki.com/succession.htm#xl_netherlands

Overgenomen van "<https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Reiki&oldid=57233385>"

Deze pagina is voor het laatst bewerkt op 30 sep 2020 om 22:03.

De tekst is beschikbaar onder de licentie Creative Commons Naamsvermelding/Gelijk delen, er kunnen aanvullende voorwaarden van toepassing zijn. Zie de gebruiksvoorwaarden voor meer informatie.

Wikipedia® is een geregistreerd handelsmerk van de Wikimedia Foundation, Inc., een organisatie zonder winstogmerk.